

ГЕОРГИ КАРАДЖОВ НАДОЛУ МОНОЛОГ

chitanka.info

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА:

ЧОВЕКЪТ ГЛАСЪТ

Пояснение:

Макар в тази пиеса да има две действащи лица, авторът има предвид един актьор, който едновременно, „на живо“ изпълнява двете роли. За да подчертаем различността, можем да използваме различни темброви особености на изпълнението или някакъв акустичен ефект, или даже съпровождаща ролята на Гласа музика, или друг звуков фон. В никакъв случай не трябва публиката да възприема Гласа като „вътрешен глас“ на Човека, споровете им като душевна борба, колебание и т.н. Авторът моли също така, в Човека да не се търси каквото и да е обобщаване на това понятие, той е имал предвид някакъв конкретен, обикновен, анонимен човек. Авторът си представя сцената по време на цялото действие абсолютно празна, или снабдена с най-елементарни приспособления за обиграване, за предпочитане отчуждени от предметите, които представят, но възможно е, разбира се и виждане, при което сцената в буквалния смисъл е пълна с вещи, които една след друга я напускат, докато остане празна. Тогава тя би могла постепенно да се изпълни със светлина.

Въпреки оскъдната светлина на сцената, при вдигането на завесата човекът закрива ужасено очи, като заслепен.

ЧОВЕКЪТ: Ослепителна светлина! Ослепителна! Светлина!... Може би очите ми са привикнали... докато се провирах в мрака. Привикнали са на мрак. На меко, кадифено осветление. Тази светлина тук е ослепителна. Остра. Гола. И студ — бррр, само ако знаех, че ще е толкова студено... щях да си взема палто. Само че как щях да се добера до тук — с палто? Едва си промъкнах главата, раменете... Сигурно съм уморен, нещо ми тежи, не мога да си вдигна главата от тежест... Ръката си не мога да помръдна. Меко невидимо чудовище е легнало върху мен, усещам го как диша, а аз, аз не мога... въздух... да си поема, тук отдолу. А шумът... нищо, ще му свикна по-бързо... Вече като че започвам да те чувам. Даже отделните думи започвам да разпознавам, като ги нанижа на края и... ще мога да си ги закача на врата...

ГЛАСЪТ: Не се оплаквай. Сам тръгна.

ЧОВЕКЪТ: Тръгнах. Вярно. Рано е още да бия отбой и да търся пътя назад. Трябва да се свикне. Ако постоя със затворени очи? Я на първо време да си запуша и ушите, че много кънти. Гласовете кънтят. И моят, ама най-вече неговият. Неговият най-вече! (*запушва ушите си*)

ГЛАСЪТ: Не се глези. Не се прави на дете.

ЧОВЕКЪТ: Какво? На дете? Нали ти ми каза, че трябва да си спомня... Трябва да се опитам да стана дете.

ГЛАСЪТ: Да станеш, не да се правиш.

ЧОВЕКЪТ: *(все още със затворени очи и запушени уши)* Ами как да стана, без да се направя.

ГЛАСЪТ: Знаеш, че нямах това предвид, не в този смисъл.

ЧОВЕКЪТ: Не в този смисъл, нямал това предвид. Като че ли човек може да знае кога какво имаш предвид. Не в този смисъл! Ама като ще правя нещо, да го правя докрай, нали? Във всеки един смисъл! *(сваля ръцете от ушите си, разглежда ги, отпуска ги надолу)* Не помага. Разбира се. И няма смисъл, вече започнах да свиквам. И сега, полека-лека, като отварям очи, виждам, че е сумрак, по-скоро сумрачно е, отколкото светло. Но нищо, така виждам по-добре. Ей го и звярът взе да отстъпва. Само студът остана. Ако се раздвижа, ако опитам да се раздвижа... *(постепенно се раздвижва)* Ей, че аз даже и гимнастика мога да направя! Ами да. Само музиката липсва. Музиката мога сам да си я изпея. *(пее)* Тра-ра-ра, ла-ла-ла! Че то тук, като гледам — направо тъмно, как ми се е видяло светло в началото не знам. Къде ли е ключа на лампата? Ако изобщо има лампа. Няма да може да се намери, тука има толкова много неща, вехтории разни... Това да е стаята?!

ГЛАСЪТ: Това е преддверието.

ЧОВЕКЪТ: Аха, това е преддверието. Значи има и дверие, врата — ще рече — трябва да намеря, ако се запретна да поразместя. Трябва да се разтреби. И вратата, значи, ще ме заведе в стаята, така ли?

ГЛАСЪТ: Зависи.

ЧОВЕКЪТ: А така! Пак не е сигурно. Нищо не е сигурно. Освен това, че нищо не е сигурно.

ГЛАСЪТ: Не хленчи, зависи от теб.

ЧОВЕКЪТ: Да де, от мен. Всичко от мен зависи, както винаги. Да-а, ще падне чистене тук, поне ще се сгрея. Само дето не знам зад какво е, от коя стена да започна, нито знам къде да ги слагам всичките тези неща, да не излезе така, че вместо да я намеря, още повече да я затрупам, ако се падне от другата страна... Вратата де... Мълчиш. Мълчиш. Като те питам нещо, мълчиш. Там... Там няма да мълчиш, ако наистина ме чакаш, както ми каза. Там ще говориш. Само че как да стигна там, това е въпросът. Вратата как да намеря. Ами ако не е една,

ако са повече врати тук? И улуча грешната? И да не ме заведе в стаята, ами на пътя да ме изкара? Така не се познава, стените са отрупани... Понякога пустинята на мрака се притаява в ъгъла и чака, позната болка, скрита зад вратата, поема дъх и мрежата си мята. И вятъра, и леденият вятър сковава мисълта, дели делата, изтръгва с ръкавицата си бяла искрата от разбито огледало. Понякога залива ме безкрая на празнотата в тясната ми стая, удавам се в мълчанието синьо на дебнещата в ъгъла пустиня. Понякога.

ГЛАСЪТ: Прекалено си разглезен. Обичаш да хленчиш. Опияняваш се от собствените си вопли срещу мрака. Гордо демонстрираш отчаянието си, като че се състезаваш. Вместо да се огледаш. Като ти пречи мракът, потърси си светлина!

ЧОВЕКЪТ: Там, в стаичката е по-светло, нали? Там е съвсем светло?

ГЛАСЪТ: Зависи.

ЧОВЕКЪТ: Ето пак — зависи. И от кого? От мен, разбира се, нали?

ГЛАСЪТ: Че как иначе? Това си е твоя стаичка. Може да е още по-тъмно, отколкото тук — в определен смисъл, разбира се. Но се вижда по-добре, много по-добре, да, всичко се вижда. Всичко. Обаче ти си свикнал да виждаш само с очите си. Разглезен си.

ЧОВЕКЪТ: Ами така са ме научили — око да види.

ГЛАСЪТ: Хвани се за тоягата на слепеца, тръгни по пътеката му.

ЧОВЕКЪТ: Предполагам не искаш очите ми?

ГЛАСЪТ: Разбира се, че ги искам. За да не ослепееш.

ЧОВЕКЪТ: Да, да, ще ми се отворят очите, знам. Нали затова тръгнах. Иначе какво ми липсваше, та да се завирам тук, в тези мрачни, отдавна забравени килери и коридори, където толкова вехтории са се натрупали, та не можеш да различиш кое е ляво и кое — дясно. Затрупана работа. Може да няма и никаква врата. Най-вероятно няма. Може да си си направил майтап, да се бъхтя, да се трепя тук за тоя дето духа и накрая да намеря на стената едно нищо. Ами да, най-много някое огледало да намеря, прашно и проядено от влагата там, отзад, закачено на стената. Много оригинално. Ще ми кажеш — те ти я стаята тук и вратата ти е отворена, и ако се вгледаш, ще се видиш, че вече си вътре, толкова си вътре, че няма излизане, ама си много мътен и размазан, та я се познаеш, я не. Ха-ха-ха! Сигурно нещо такова ще

излезе, обаче като съм се хванал вече — няма как, трябва да вървя докрай. От друга страна не е зле да се пооправи тук, цялата тази бъркотия, да се види кое какво и защо, но ако излезе, че се майтапиш какъв смисъл има. Тези мазета така или иначе не ми трябва, няма да слагам квартиранти в тях я, да се провират надолу-нагоре като плъхове. Ни прозорци, ни врати, една тясна стълба — обираш паяжините генерално, за какво ми е такова помещение, какво толкова ще може да съм натрупал тук, даже не си спомням как съм ги внасял, трудно ще да е било, ей този шкаф, например, как е минал през дупката, през която влязох аз? Ама щом е тука, значи някак е минал и аз, вместо да се поплювам тук и да разсъждавам кое как е станало, трябва на ръцете да си плюя, на ръцете и да започна да оправям, тъй и тъй вече съм слязъл, че да видим каква ще излезе тя тая с вратата и със стаята зад нея. (*опитва се да помръдне шкафа*) А-а, тая работа ще излезе по-сложна, отколкото си мислех, ето че не мога този шкаф да помръдна, зад него кой знае какво има, я гардероб, я друго... И как ще стане, като е толкова тежко? Тука се отваря двойна работа, трябва да се разглобява май. Ама защо — я какво хубаво си е сглобен, защо, питам, да го разглобявам сега? Че и инструменти нямам. Ха, инструменти, най-обикновен лост, да речем, и него го нямам. То тук не може да не се намери някое желязо, че току-виж и сандъче с инструменти се намерило, ама сигурно всичко вече е ръждясало... По-разумно ще е да погледна първо има ли нещо вътре в шкафа — празен по-лесно ще го изтъртя напред, колкото да се провря само, колкото да мина. Ами то си е така, човек се стреми към светлина. А му казват да се завре в най-тъмното си мазе, надолу, най-дълбоката стая да намери... Откъде да я почна, не знам. Откъде да я захвана. През деня беше много жег, но нощите са хладни, може и да завали... Главният въпрос е, какво да правя с тези работи сега, къде да ги слагам?

ГЛАСЪТ: Ще ми ги дадеш на мен.

ЧОВЕКЪТ: Така. Обаче ако се окаже, че ми трябва?

ГЛАСЪТ: Пазариш ли се?

ЧОВЕКЪТ: Всичко ли трябва да ти дам, това питам. Ако искам да вляза?

ГЛАСЪТ: Защо всичко, само онова, което не ти трябва. Ако нещо наистина ти трябва, отдавна си ми го дал.

ЧОВЕКЪТ: Значи всичко.

ГЛАСЪТ: Страх те е да не загубиш нещо, така ли? Имаш ли нещо за губене? Тук са само боклуци.

ЧОВЕКЪТ: Вярно, човек най-трудно се освобождава от боклуците, с които се е задръстил... Този толкова тежък шкаф трябва да е претъпкан. И вратичките му заключени, ще трябва да разбиваме! Ей, ами ако вратата е заключена?

ГЛАСЪТ: Заключена е.

ЧОВЕКЪТ: И откъде ще взема ключа?

ГЛАСЪТ: Да не си го загубил?

ЧОВЕКЪТ: Ама как така, кога съм имал ключ за тази врата, аз даже не подозирах, че съществува...

ГЛАСЪТ: Винаги си знаел, само че си забравил. Винаги си имал ключ. Само че си го загубил.

ЧОВЕКЪТ: Пак гатанки, пак аз, пак от мен зависи... После ще му мисля, сега да не се спирам, достатъчно съм разсъждавал, крайно време е да започна да действам. Затова се и казва: действащо лице, а не — разсъждаващо лице, нали? Така. Шкаф. Стар, даже нещо като резба има, стил някакъв, жалко, хубав шкаф, едновременно, здраво направен, от истинско дърво. Съжалявам, майсторе, за опитната ти ръка и добре наточеното ти длето. Твоето произведение отдавна вече не ми служи, честно казано, не вярвам да ми е служило някога... Ще се наложи да потърся някакъв лост, желязо някакво, не може да няма сред тези боклуци, все ще се намери, (*търси*) Ето — точно каквото ми трябва — хубаво желязо, изтънено от единия край... Търсиш ли, намираш, нали? Жалко само, че ще трябва да разбиваме, има още хляб в шкафчето, можеше да се продаде...

ГЛАСЪТ: (*иронично*) И парите да бъдат раздадени на бедните!

ЧОВЕКЪТ: Ако знаех къде да намеря ключовете... Може да се отвори и без насилие.

ГЛАСЪТ: Ами търси, като толкова искаш. Можеш спокойно да търсиш. Цял живот имаш — да се мотаеш тук и да търсиш ключове на шкаф. Някои точно с това се занимават. Ако ги питаш какво правят, казват: а-а, търсим.

ЧОВЕКЪТ: Пак ме иронизираш. Вярно че тези ключове с години могат да се търсят, а може изобщо да не се намерят, я не са тука, я изобщо са се загубили, няма да си губя сега времето с тях, другият ключ — той е по-важен. Не вярвам да съм го загубил, щом съм го

имал, забутал съм го някъде дълбоко, може и в шкафа да съм го сложил, знам ли. Ще трябва да се разбива, прав си — първото препятствие най-високо изглежда, така съм чувал. Иначе тука си е направо уютно, седиш си, търсиш си. Че и някой може да рече — браво, целия си живот прекара в търсене... Е, сбогом, шкаф! (*натиска лоста*) По-силно ще трябва да натисна, тя тая работа не е чак толкова лесна, колкото я мислиш, натисни, натисни, не се бой. Без страх и съжаление. И-и-и... (*вратата на шкафа се отваря, вехториите събарят човека на пода и го затрупват*) Ама че напаст! Дано не ме е ударило лошо по главата! Ама то колкото се изсипа, вътре два пъти по толкова, бива ли такова нещо, бива ли такова чудо да се натрупа, толкова натура и боклуци... да не би някой ден да ти потриват... Глупости, ще потриват, живота си тече, минава си живота и купчината расте, расте, докато те затрупа някой ден. Право казват китайците — почисти си мазето, да ти стане леко и горе, в стаята... Китайците ли бяха, други ли някои, във всеки случай сигурно някой го е казал, ако не е — аз го казвам... Още не съм я подхванал тази работа, а вече се отчайвам. И как няма да се отчая, като се виждам вече затрупан от нея, преди да съм я започнал. И затрупан, и зле ударен — я да видя дали нямам нещо счупено. Нямам, само дето съм натъртен и ме боли навсякъде. Затрупва те цялата тази история, в един миг те затрупва, само и само да си отмъсти, задето си се захванал с нея. То си е така — един аквариум да вземеш да чистиш, примерно, всичката мътилка, която дотогава най-кратко и живописно си е стояла на дъното отведнъж се надига да протестира и така ще размъти водата, че и рибите не виждаш, черно става. От един само протест. На мътилката.

ГЛАСЪТ: Всеки си има някакъв трик пред работата. Един акъли почва да дава, друг се надига да протестира, ти пък сядаш да разсъждаваш.

ЧОВЕКЪТ: Да, да, работи и не разсъждавай, нали? Девиз и чудо, сякаш разсъждаването не е работа.

ГЛАСЪТ: Работа е, разбира се. Ако не се въртеше в кръг. Ти се опитваш да протакаш, отлагаш, хленчиш, глезиш се, пазариш се. Вместо да правиш!

ЧОВЕКЪТ: Ще започна, ей сега започвам. Само че с какво? С нещо по-леко. Ето, тази топка, например. (*взема топката*)

ГЛАСЪТ: Какво виждаш сега?

ЧОВЕКЪТ: Чакай малко! Чакай да си поема въздух! Ослепителна светлина! Ослепителна! Светлина! Слънцето — до червени кръгове пред очите. Голямо червено кълбо, надраскано от трева, тръстики и папур. Голяма оранжева пеперуда реже с крило миглата ми. И ми ръсва пращец в окото. Пращецът е златен. Сега едното ми око вижда златно. Светът — едновременно златен и едновременно... цветен. Невероятно цветен. Невероятно значим! Всичко е страшно важно. Всичко е толкова пълно със значения, така прелива от значимост, сякаш съм в храм. Сякаш съм храм и нещата отекват в купола, отразяват значението си в златните стенописи. Капка вода върху измитите ягоди, вселена от цветовете. Люлката е закачена на крушата, разперено зелено небе. Пеперудата дълго трепти във въздуха, сякаш е закачена на конец. Ама тя наистина е закачена на конец, златен. Конецът е дълъг, много дълъг, чак до слънцето. Слънцето се смее и си я издърпва. Хоп! Няма я! Надвесва се внимателно над мен. С русата глава на момичето. Едно-две-три, момичето скача на въже. Нетърпеливо. Момичето брои: едно-две-три... На седем обърква и започва отново. Момичето ме гледа. Момичето се усмихва. То ме чака да порасна, за да си играем. То ме погалва и ми подава една ягода. Ягодата е голяма, най-голямата, тя е огромна, изпълва земята, изпълва небето. Пъстрата капка се откъсва от нея. Бавно пада откъснатата пъстрата капка и преброжда безкрайния въздух, пробощда зеления сън на тревите, невинно се плъзва в пръстта и, изпита от обич, кънтежа беззвучен подарява на моите пръсти. Ето слънцето се люлее на моята люлка. Сокът на ягодата, тежък и сладък. Откъсвам устните си. Момичето е дочакало, сега съм пораснал, сега съм по-голям от него и устните му са червени от неочакваната и за двамата целувка. Нашите устни ни сварват смутени и неподготвени, но не искат да знаят, на тях им харесва. Да, някой крещи — спри, някой ме догонва и се хвърля в краката ми с категоричността на разсъдък. Заше метен, проснат по очи, с изтръпнали устни виждам пред себе си като светло петно момичето, то продължава да върви, да ми говори, да се смее, да ме целува, докато петънцето от бялата ѝ рокля съвсем се стопи. Да, тя не е разбрала, че мен ме няма и изведнъж, много по-голяма от мен и ядосана, че раста толкова бавно, хваща голямата си червена топка и... Но тя е само един балон, балонът е лек, той не ме докосва, облъхва ме само с властната си воля, изпълва ме с нещо по-силно и по-високо от мен, издига се

бързо нагоре, повличайки след себе си вместо конец тънката нишка на моето недоверие, разплита ме. Нишката свършва, с пукот се откъсва от мен, отлепя като ненужен етикет принадлежността ми към гравитацията. Бавно и тромаво. Като объркан слон. Надигам се след балона и... *(хваща се за лицето, извиква)* Ох, топката! Червената топка! *(пауза)* Милата ми баба. Ръцете й, още силни и млади, ме вдигат. Слънцето, вече съвсем червено. А може би е топката. Момичето. И устните отново ме намират и измъкват властно при себе си. На креслото в тъмната стая. От притворената врата се промъква тиха музика. Ненадейната среща на устните. Не намираме сили да се опомним. Да се противопоставим. Те искат. Те са мъдри. И ги оставяме. Сами. Но топката лети, преодолява въздуха с огнена следа, ще ме погълне в тъпия си удар, ще ме разпилее, ще ме...

ГЛАСЪТ: Дай ми я.

ЧОВЕКЪТ: Ще ме...

ГЛАСЪТ: Дай ми я.

ЧОВЕКЪТ: Да? Добре, да... Разбира се. *(пауза)* Заедно с всичко, с което е пълна... Да. Разбира се. Ето, тя не ми трябва, тя не ми е нужна. Аз искам да бъда свободен, *(пауза)* Искам... Винаги ли, при всяко освобождаване ли съществува това... особено нагарчане. Донякъде се чувстваш като ограбен.

ГЛАСЪТ: Няма по-любимо за роба от веригите му.

ЧОВЕКЪТ: Защо тогава иска да ги строши?

ГЛАСЪТ: Истинският роб не иска. Истински искащият не е роб.

ЧОВЕКЪТ: Вярно е, по-свободен някак се усетих. Но и по-сам. Свистящата ледена пустиня — това ли е свободата?

ГЛАСЪТ: Свободата не е пейзаж, нито е местност. Трябва да се научиш да не оприличаваш. Не всичко е толкова просто, че да може да бъде оприличено. „Свистяща ледена пустиня“! Нямах ли я винаги в себе си? Не се ли перчиш понякога с нея, не издигаш ли „страданието“ си на плакат, не очакваш ли за него аплодисменти? От себе си и от другите? А сега го наричаш „свобода“!? Тук, долу, нещата губят своите очертания, те не могат да бъдат оприличавани.

ЧОВЕКЪТ: Вярно, сравнението беше наивно.

ГЛАСЪТ: И когато онова нещо наистина те лъхне — а ти познаваш неговата ласка, нали нямаше да бъдеш тук, ако не я познаваше — най-невероятното име, което би му дал е свобода.

ЧОВЕКЪТ: Вярно, прав си. Обаче какво да правя, тъй са ме учили, тъй говоря. Думите имат едно значение там, горе — и съвсем друго — тук.

ГЛАСЪТ: Думите са растения. Стъблата и цветовете им са отгоре, гледай ги, радвай се, храни се от плодовете им, долу са корените, долу те се съединяват — чрез пръстта, която претърсват дългите им пръсти. А дълги са тези пръсти, повярвай ми, дълги са, никой не знае дълбочините, до които стигат.

ЧОВЕКЪТ: Ами то така си е — един се задоволява да гледа, друг като къртица се ровичка — корени да вади. Разни хора... *(взема друг предмет)* Това пък какво е? Каска — войнишка. Давам ти я веднага, без да се замисля, чудя се как е попаднала тук, нали я сдадох накрая, като се уволнявах. Впрочем не помня, че и не искам да си спомням, май имаше нещо такова, бях я загубил точно преди уволнението, откраднаха ми я, да, точно така, мислех, че са я откраднали — то там много се крадеше, не че се крадеше, защото тези неща не бяха и наши, те само ни се водеха, всичко беше общо, народно имущество, а нали народът — това сме ние. И като му потрябва на народа, той си взема. Без да пита и без много да му мисли, нали е негово. Нищо не се губи, казваше старшината, само сменя притежателя си! Ха-а-а! *(сложил е, без да усети, каската)* Мирррр-но! *(изпъва се, изпълнява командите, които си дава)* За по-о-чест! За среща отдясно... Хе-хе-хе, а пък този, дето ще го почитваме, ако ви разправя що за... то и такова животно няма, да го сравня. Хем лакомо, хем похотливо, хем властолюбиво, хем грабливо, хем жестоко, хем страховито. Кръгла шапка, голям чин, високо положение, почне ли да говори родния език, тръпки да те побият. „Требе-е такознака-а дисциплината на занятията да се ху-у-убавичко да се поопъне, така, да се затегне. Такознака. Тука койт' си мисли, че в санаториум е попаднал, най-горчиво се заблуждава и най-жестоко се лъже! Такознака-а-а!“ *(изведнъж изпълнително)* Заповядайте! Разрешете да доложа! Тъй вярно! Служим на родината! Е-ей, ама арабия, за едно долагане — пет дена домашен отпуск. Добре направих, че му се обадох, като каза човекът да му се обадя, на кафе ме покани — мене, кирливия новобранец — на кафе! И кафето сладко, и приказката сладка — за туй, за онуй, за цивилизацията, за майка ми, за баща ми, за гаджето — дали чака още. Тежка е войнишката служба, трябва човек по-често да вижда домашните си, да се успокои душевно,

то си е направо необходимо, особено след оня процес със старите войници, дето ви карали по цяла нощ да карате един автомобилен волан из помещението. А другите бият. Ами да, бият, защото като караш и викаш би-би-иип им разваляш съня, а ако не караш — тогава бият тези, дето не им се спи и им е кеф да караш. Ей тука, в челото, яко удрят — с длан, викат му „мастика“ — ясно защо, замъглява ти се, като след една мастика. Ама и ти си издръжлив — шейсет и четири мастики и пак нищо ти няма, школа за мъжество, а? Обаче една нощ ротният се преоблякъл като войник, мушнал се незабелязано в едно празно легло, та ги изключиха сетне от Комсомола, ама обидата, обидата сигурно е останала от потъпканото достойнство и така нататък. А за какво сменяе? Да измиваме обидата. По всяко време на денонощието — като те мъчи нещо или някой — идваш и ми казваш, да ти олекне на душата. И пишем отпуска, за успокоение — че те, нервните клетки не се възстановяват, знаеш ли? Служите на държавата, неин дълг е да се грижи за вас, за вашето душевно и физическо здраве, тука всеки командир трябва да е на мястото си, ако не е достоен за високото звание... Като този, например, допуснал извращения в полка, политически, политически на хлъзгава почва стъпва... Не ме гледай така, момче, не ми гледай пагона, ние с тебе сме приятели, на една Родина служим, заедно трябва да се борим с прикритите й врагове. Отдавна го знаем, само липсват доказателства... Не е ли вярно? Миналият месец, например — две седмици арест ти лепнал и за какво? За нищо и никакво! Задето аз съм ти дал отпуск, когато той те е сложил наряд. На Нова година. Той този арест не удря по тебе, знам аз, той директно по нас удря, по скромните труженици в сянка, които прочистват социалистическата ни родина от паразити, по нашия авторитет. По нашата идея! Трябва да се запретнете и да ни помогнете да ви отървем от такъв звяр. Човек затова има очи, затова има уши, да гледа и да слуша, нали така. Мирррно! Какво казал? Завършил бил в Съюза, казва? Така ли? В „съюза“? В ловно-рибарския ли съюз. Не във великия, в братския, че и в Съветския — и това му е много — в съюза и толкоз! Че къде се намира той бе, да злослови срещу великата страна на Ленин! Миррр-но! Какъв виц? И той ви го разправи така ли? Как така не е политически, може да не изглежда политически, обаче прикритият му политически подтекст е ясен! Мирррно!... Я чакай, чакай, каква е тази кал, дето е полепнала по каската, това не е моята

каска! (*тръска си главата*) И спомените не са мои. Вярно, че ме поканиха, ама не отидох — аз не отидох. И цялата тая мръсотия, дето ми се изсипа на главата, с нея аз нямам нищо общо, нищо общо нямам. Ей, това чудо не се изчиства бе, и в очите ми влезе, и в ушите, чак ми заглъхнаха ушите. Туриш ли такова нещо на главата си, нито чуваш, нито виждаш — само вятърът свисти край теб и вихрушката ти хвърля прах в очите... Сега се сещам на кого ще е каската... Ама какво да правя, нали ти казвам, откраднаха моята, и аз свих чужда, да има какво да сдам накрая, да мога да се уволня. После мойта се намери, случайно се намери и я сдахох, а виж тази съм забравил във войнишкия куфар... Така ще излезе. Гледай каква кал, ей тая кал да не е останала от онова занятие, дето капитанът нарочно избираше по-големите локви и викаше — легни! Ей, не можахме да се познаем после, като маймуни се бяхме направили, съвсем като маймуни. Обаче имаше и командири! Един старши лейтенант си спомням — голяма работа. Абе — човек. Веднъж...

ГЛАСЪТ: Искаше да ми дадеш каската, или погрешно съм чул? Две години си служил, четири можеш да разказваш, ако те оставя. Войнишки спомени.

ЧОВЕКЪТ: Вярно, вярно, пак се увлякох, а купчината си стои и шкафът си стои — както одева, пълен. Това пък какво е? Тетрадка? За първи клас. Я да видя как съм писал едно време. Леле-е, дано не я видят децата отнякъде... Вярно казваше учителката, че пиша йероглифи. Съдържание — шест, краснопис — две. За съдържание — дума няма, харесваше й. Те учителките са като майките, винаги смятат, че точно техните ученици, че техните деца са надарени и имат бъдеще. Това им е и работата — и на едните, и на другите, да го смятат. На петдесет да станеш — имаш бъдеще, казват. Въобще бъдещето време най-трудно се спряга. В него всички глаголи стават неправилни — и винаги в условно наклонение. Не е само, както се казва, което още не съществува, ами и което изобщо не се знае дали ще съществува. За миналото поне си сигурен, че е съществувало, макар и там да не можеш да бъдеш съвсем сигурен, кое наистина е съществувало и кое само ти се струва, че е съществувало и все пак като го гледам този шкаф колко е пълен... (*от тетрадката е изпаднал лист*) Това какво беше? Писмо, на машина написано: „Редакцията на списание «Славейче» ви благодари за изпратеното стихотворение. За съжаление

списанието не печата стихотворения, писани от деца. Желая ви...“ И така нататък. Не печата! И защо не печата? Питам защо? Защото нямат инструкция, отгоре? Или за да могат чичковците и леличките спокойно да си получават хонорарчетата — от цялата площ. Заяждам се, знам, че се заяждам, не казвам, че стихотворението е било кой знае какво, типично детско стихотворение беше, нещо за дядо Мраз, дете кой се римува с той, знам. Ама не беше по-лошо от средния бълвоч, дете пълнеше с котенцата си и мишленцата си тогава любимото ми списание. Не казвам, че беше добро. Ама поне беше написано от дете, истински наивно дете, не от някой важен чичко, който си е обул детски панталонки да се прави на момченце. И ги пише едни такива — сякаш го стягат за яйцата... Къде е, защо не мога да го намеря? *(рови из тетрадката, захвърля я ядосано, търси в шкафа)* Тук някъде трябва да е...

ГЛАСЪТ: Аз го взех.

ЧОВЕКЪТ: Ти? Че кога?

ГЛАСЪТ: Още тогава. Мислех, че не ти трябва.

ЧОВЕКЪТ: И вярно не ми е трябвало, ама като си въобразих... Гледай колко неща разхвърлих, като се запалих да търся, без да се замисля. Така май по-бързо върви работата, ако не се замисляш, *(тръгва към шкафа, но се спъва в нещата на пода и пада)* Не ще да е така, без замисляне и само с хвърляне — ей ме къде съм пак — на пода. И тук съм се одраскал, та чак кръв, гледай тук — на лоста, с който отварях... Гледай ти, не става тая работа без кръв да се пролее. Че и капачката на коляното ударена — дано не съм я пукнал, че сега нямам време да боледувам. Сега съм се хванал да разчиствам — отстъпление няма. А, ето и превързочни материали, цяла аптечка — и всичко си стои както трябва, подредено. Като в аптека. Ами да, тая аптечка си я спомням, едно време татко като купи колата я донесе... Много бяха задължителни на времето тези аптечки, предпазните колани още не бяха излезли на мода, та аптечките бяха съвсем задължителни. Можеш на червено да минеш, можеш да превишиш скоростта, и предимство да отнемеш — все някак ще ти се размине, обаче без аптечка тръгнеш ли на път — няма разминаване. Катаджиите са народ стриктен, спират и проверяват — пожарогасителя и аптечката. Че и отварят да проверят задължителните неща там ли са. *(отваря аптечката)* Всичко е наред, я да си окажа първа медицинска помощ!

(запрята крачола, превързва се) Ето, надуло се е, проклетото, дано не излезе нещо сериозно. Риванолът не ми вдъхва доверие, доста време е минало, пък и шишенцето май е отваряно... Че кога ще е отваряно? Като се блъснахме с каруцата ли? Ами, тогава никой не пострада, само поизкривихме бронята. Бяхме тръгнали да обикаляме страната, за да я обикнем. С кой акъл — и баща ми и майка ми — млади шофьори — по осем часа на кормилото. От мерак само, ей така, движението, пътищата, вятърът свири в страничните прозорчета и чудесата се редуват пред нас нетърпеливо: Бачковският манастир, Рилският манастир, Етърът, Велико Търново, Мостът на Колю Фичето, Къщата на баба Тонка, Побитите камъни... Чудеса, ей тъй, на пътя оставени, чакат те да дойдеш... Сега се сетих — друг път беше и колата беше друга, спухахме гума и ауспуха — и той се откачи, та ходих из пътя да намеря тел да го вържем. Нашите пътища, слава Богу не са като европейските, чисти, изметени и само мотели и бензиностанции се намират по тях. На нашите човек винаги си намира каквото му трябва, те са цели ремонтни работилници. Та като намерих телта, докато помагах да сменим гумата, детето, както си подскачало босо в праха, да вземе да се одраска на същата тая тел, че и ръждясала... Та за дезинфекция тогава се сетихме да сложим риванол. По онова време все с риванол се промиваха раните... Знам, знам, мамо. Ама пак ме боли. И ми изтръпва крака. — Не може да те боли! — Обаче ме боли. Боли ме и това е. — Май обичаш да хленчиш! Ето, потърпи още малко. Мъж си, войник ще ходиш! Ето, готово! Сега си легни, аз ще сваря чай. И не вземай веднага книгата, четенето в леглото разваля очите! Най-добре да загася лампата. Раз-два-три — светлото се скри!... Ама не мога да заспя, просто не мога и това си е! Не знам защо — не ми се спи. Не че ме е страх, защо да ме е страх, тъмнината е много интересна — в нея живеят видения. А някои са прекрасни, повечето са прекрасни. И не само тъмнината. Белият таван, когато трябва да спя следобед, единствено белият таван ми остава. Знам го наизуст, всяка точка, всяка драскотина. Два часа на ден. Превъзходно упражнение — постепенно се научавах да фокусираш върху фигурите, да усещаш движението, пулсацията на белотата. А когато е тъмно... Още по-интересно! Мога даже да пиша на тъмно. Под одеялото — с линейка!

ГЛАСЪТ: И какво толкова пишеш?

ЧОВЕКЪТ: Ама откъде да знам какво, няма значение, каквото ми дойде на ум. Защото е важно, всичко е изключително важно. И ако не го запиша, ще го забравя, ами аз съм много разсеян. И за какво съм се научил да пиша, ако не за това — за да пиша? Разбира се, че знам, написаното веднага изгубва всякакво значение, това Сократ го е казал. А някой друг го е написал, за да изгуби и казаното от Сократа значението си. Но понякога е толкова хубаво, толкова необходимо да освобождаваш нещата от значението им, сякаш себе си освобождаваш от тяхното робство. Важен е механизмът. И да знаеш какво правиш. Я-я, забрави да угаси лампата! Сега мога да си чета спокойно, (*хвърля аптечката, взема от шкафа една книга*) Ето, сега ще ти я дам, само да я прегледам. Набързо, набързо, знам, че няма време, много ме бавят тези предмети, подозирам, че го правят нарочно, даже и насилие не се поколебаха да употребят. (*показва коляното си*) То, като погледнеш, това на война прилича. Съпротивление на... на материалите. Да, така си е, материята се съпротивлява. А може би и с право. Добрият господар захвърля ли слугите си, които вярно са му служили, само защото са остарели и ги намира за ненужни? Едно време се вдъхновявах от робските въстания. Спартак! Сега, когато стоя в ролята на император (*застава в позата на император*) — а, прилича ли ми — сега гледам от позициите на другата партия. Книгата, виж, е особен вид материя, тя е материализиране на някакъв дух, на идея някаква, дори и тази идея да не става... (*разтваря книгата*) На Писанията прилича, ама не е, аз лично не си спомням такова и в апокрифите да има. (*чете*) „Книга на пророка Истомий. И в годината на великата блудница биде Словото към мене и рече: Прави правете пътищата Му, защото иде и ужасен е Неговият гняв. Вие, които не пожелахте да бъдете слуги, освен на похотта си, които не пожелахте да бъдете освободени, освен от свободата си, покайте се!“... И книгите ли да ти давам?

ГЛАСЪТ: Защо, тази твоя ли е?

ЧОВЕКЪТ: Ще кажеш, че е твоя?

ГЛАСЪТ: Защо да кажа, то си пише на кого е книгата — на пророка Истомий.

ЧОВЕКЪТ: Вярно, пише. Обаче аз такъв пророк не познавам, няма го в Писанията. Работите, дето ги пише, ги има, само него го няма.

ГЛАСЪТ: Че какво е един пророк, говорител само. На сегашен език — Телефакс. Приема съобщения.

ЧОВЕКЪТ: Ама за такива съобщения го убиват с камъни.

ГЛАСЪТ: Да, да, случва се, случва се. Хората обичат само приятните съобщения. А кое съобщение е приятно? Което оправдава действията ти. И те хвали. Почне ли да те критикува, става ти враг. И пощальонът, дето ти го носи, също ти става враг. Ако подателят е далече, си го изкарваш на него.

ЧОВЕКЪТ: Вземаш я, значи. Така е, пророче, прощавай. Не си се трудил напразно. Аз не си ли правя полека-лека един път към вратата, както би казал по старинному — двери. Тайнствени двери, невидими двери, дето душата покой ще намери, дето в сърцето стаено на мрака, в тайната стаичка някой те чака. Отвори ли се пътят, работата наполовина е свършена. Ще трябва тогава ключа да се търси, да видим къде пък него ще търся. Като си помисля — и ми минава желанието. Толкова труд, толкова препятствия, само и само да се озова накрая лице в лице с най-главното. Непреодолимото. И да ми се изсмееш после — виждаш ли, нещастнико, всичко даде, нищо не ти остана и пак беше малко, не можа да намериш най-важното, дето ти трябва...

ГЛАСЪТ: Като децата си. Нетърпелив. Всичко наведнъж искаш. Още от вратата далече, за ключа се вайка. Търпение означава да можеш да правиш нещата едно по едно, разделяй и владей. Очите от всяка работа ще се уплашат, виж ръцете са роби, те се захващат и я свършват.

ЧОВЕКЪТ: Нямам и друг изход, няма да се спирам точно на средата я. Шкафа се поопразни малко, я да видя така като е по-лек, дали няма да се отмести. (*опитва с лоста*) Не става, стабилна работа, дъб ли е, бук ли — сякаш корени е пуснал! (*изважда плик със снимки*) Я гледай ти.

ГЛАСЪТ: Какво?

ЧОВЕКЪТ: Нали като млад бях любител фотограф... Как ли е попаднала тук... Една снимка от... от едно време. На едно момиче, което познавах. О миг, поспри, ти тъй си хубав — щрак — и мигът поспира, хе-е, хубаво нещо е фотографията... А тази е друга... А тази... И боси стъпки от тревата поема в бели шепи вятър, и светлина в капана на косите, в решетките им светли плахо трепка. Дълбока е реката и дълбоки са думите, и близки са звездите, вълшебникът е

минал по росата, небрежно в храстите засято злато. Светът е нов, докосва ме и стене като дете, изгубило вселена и вика ме навън — да си играем, мечта — в очите, в устните — безкрая, на дланите в докосването — вечност, небето и земята си отрекъл, вървя, пиян от музиката свята, събрал в дланите си речен вятър, полагам ритуално под звездите на стъпките си боси позивните и нека зарево да е човекът, и нека този свят да е пътека.

ГЛАСЪТ: *(с лека ирония)* Браво. Ти си бил поет.

ЧОВЕКЪТ: Бил съм. И поет. И какво ли не съм бил. Това лошо ли е?

ГЛАСЪТ: Лошо е, разбира се. Че си бил какво ли не. А задето си се надигал на пръсти, макар и джудже, това не е съвсем лошо, когато не чакаш аплодисменти.

ЧОВЕКЪТ: *(подава плика със снимките)* Ето, вземи ги всичките! *(кляка пред шкафа, вади и хвърля)* Вземай! Всичко! Връзка писма, младежко творчество, поема — „Слънчеви пътеки“, опити с четката, театрални опити, опити с нотите, вземай всичко. Всичко това, което в пролетта ми е яло времето. Времето, времето да можеше да се върне някак...

ГЛАСЪТ: Времето. Какво знаеш ти за времето? Познаваш ли неговата материя, имаш ли понятие за механизма, който го произвежда, кой го извежда от вратите на вечността, кой отново го въвежда, каква е посоката на неговия полет и има ли прегради по пътя му. Какво искаш да купиш със своята вехтошарница, какво мислиш, че си събираш отгътък, зад вратата?

ЧОВЕКЪТ: Нима време?

ГЛАСЪТ: Ти не можеш да го назовеш, липсва ти понятие. Да кажем Присъствие. Но що е времето в сравнение с това Присъствие? Има ли то власт, има ли то допир с него? Крилата на старата скърцаща вятърна мелница — имат ли те власт над вятъра? Запитай я, ще ти каже — разбира се, аз го произвеждам.

ЧОВЕКЪТ: Примамаваш ме, знам, изкушаваш ме да продължавам, да търся и хвърлям, докато остана... Но какво ще остане? Оголена сърцевина, тя има ли общо с мен, с моята личност. Не сме ли изградени тъкмо от спомени, не ги ли подреждаме грижливо в опит, за да кажем — ето, това съм аз — премисленото, преживяното и

надеждите за още неживяното? Каква ще е тази моя същност, ако съблека всичко това? За какво ми е да я знам, ако забравя другото.

ГЛАСЪТ: Мислиш примитивно... Давам — следователно губя. Защото си свикнал да мислиш в предмети ли? Но каква е материята на твоята мисъл? Лекарят дава здраве — загубва ли го? Музикантът дава музика — загубва ли я? Когато си давал любов, загубвал ли си я?

ЧОВЕКЪТ: Е, онова е друго. Онова е любов. А това тука са вехтории.

ГЛАСЪТ: Вехториите ще взема, те наистина не ти трябват. Не виждаш ли — те са само дрехите на нещата, те само ти пречат да ги виждаш, да ги притежаваш. Ако стигнеш, ще го разбереш.

ЧОВЕКЪТ: Туйто, пак всичко от мен зависи и пак аз съм, който нищо не разбира и нищо не знае. Ако те слуша човек, понятията ми са като на къртицата очите, много работа не вършат и ще трябва да копая напосоки, дано улуча. Лотария, значи. Като не зная, кое какво е и защо е! Ама крив ли съм аз? Човек като се пръкне на тоя свят, светът вече се е създал, организиран и обяснил, докъдето може. Натъпкал се е, значи, в обяснения и понятия. И защо го възпитават детето, защо трябва то на училище да ходи, че и в Университета, ако иска повече да знае, защо се рови човек из книги и теории, че и на театър, най-сетне отива? Защо, ако не за да разбере как тоя свят вече се е обяснил, понятийния апарат да схване. За да могат хората да общуват, в контакт един с друг да влизат трябва конвенция някаква, уговорка какво какво е. И ако речеш „време“, например, не може аз едно да разбирам, ти друго, а пък трети и четвърти — трето и четвърто. Че и аз тъй съм ги научил нещата, както са ми ги казали, така си и служа с тях. Ако седна аз да го измислям този свят, ще е друго, така той си е предварително измислен и аз такъв го виждам. И ето, сега ми казваш — не бил такъв, онакъв бил, че и сетива съм нямал да го възприема, че и понятия съм нямал, да го изкажа!

ГЛАСЪТ: Аз те водя. Ти сам поиска да те водя, затова ти ги казвам тези работи. Ако не беше поискал, нито за преддверието щеше да знаеш, нито за вратата. От време на време щеше да хвърляш по нещо тук, докато затлачиш проходите съвсем, така правят мнозина. И, повярвай ми, нищо не губят, живеят си живота без съмнения и скрупули и нима са криви? Ако питат за нещо, питат за неща конкретни, дето предварително им знаят отговора. Като им го

повториш, ще ти ръкопляскаш, ще те обичат, ще ти кажат, че си умен. И приятел ще те направят, и съветник, и съдружник. Ще се успокоиш, ще си живееш живота, парите ти, славата ти, децата и внуците ти уредени. Ама не, ти все питаш, все питаш. И все за неща, дето не са за главата ти и защо? Да си повече от другите ли искаш, да им се присмееш ли? А като не разбереш нещо, се обиждаш като дете. Натъпкаш си главата си с глупости и вещи, наслагал си навсякъде решетки и капани, откъде да мине някоя чиста мисъл, без да бъде върната на първата митница обратно, без да бъде нарязана, накълцана на пържоли и подредена по чекмедженцата. А после учудено се огледаш — къде ли се е дянала. И като се вмиришат частите ѝ, хвърляш ги с погнуса. Това наричаш логика. Тежък лабиринт, закачен за ума, с който се опитваш нещо да разбереш и стигаш до мярката. Ако е по-дълго — режеш, ако е по-късо — разтегляш, Прокрусте такъв, сякаш си правиш тесто за пица и смяташ, че знаеш, вярваш, че си научил. И не се сещаш, че са умрели нещата, орязани и разтеглени, не се сещаш мярката да промениш... Да се отвориш, прозрачен, пропусклив, няма да се сетиш, много си важен, много си принципен, много си знаещ. Обаче питаш...

ЧОВЕКЪТ: Ами питам. Уча се да питам, че, както излиза, аз и как да попитам не знам. И за какво ми е не знам. Само знам, че ми трябва. Сън не ме хваща, като научих за вратата, другите за луд ще ме вземат. Знам, за откачен ме смятат, в това хубаво време да се завра в най-тъмното мазе, да се ровя из боклука, без да зная какво в крайна сметка ще излезе и ще спечеля ли нещо, или, както е тръгнало, ще загубя всичко. Хората си гледат живота, почивката, трупат си парите, на семействата си се радват, в събота сред природата ще излязат, в неделя — на църква, да им олекне на душата и са щастливи. Ех, щастливи са хората и само такива като мене, шантави, търсят някакво друго щастие, дето я го има, я не, никакви гаранции, само мръсотията, вехториите и загубеното време са ми гарантирани... Това пък какво е? Като сандък нещо, бая тежък. Него ако извадя, може и да го помръдна шкафа, да надникна отзад. Не съм го виждал по-рано този сандък, не е от мен оставен. Аз си мислех, че само моите си боклуци ще трябва да разтребя, а ето че и други трупали на пътя ми, да ме спъват и пречат. Я да видя къде сложих лоста, че ключалките ръждясали, трябва да се разбива, *(разбива сандъка и го отваря)* Ле-ле-е! Не може да бъде! *(изважда монети, пуска ги обратно, изважда една, разглежда я,*

захва я) Айде бе! Вярно казва поговорката — ако търсиш достатъчно старателно, ще откриеш съкровище! Добре, че те послушах да поровя, виж ти какво си имал предвид, какво си пазел за мене тук. Благодаря ти, благодаря, всяко усърдие се възнаграждава, вярно е. Целта е постигната и аз ти благодаря! Човече, това тук са поне десет килограма! Сребърна монета с лика на цар Фердинанд, десет килограма чисто сребро, да не са и повече. Вярно, значи, излезе, че прадядо ми е скътал пари. Дядо разправяше едно време, той ги търсил, ама не можал да ги намери и на баща ми казал, ама баща ми на такива работи не вярва, хич и не тръгнал да ги търси... Мой късмет били... Десет, какво ти десет, то тежи това чудо, най-малко петнайсет килограма, да не са и повече. И раклата — и тя старинна, поне на сто, ако не на двеста години е, реликва, може да се продаде. Ами да, тук, по-отдолу после ще погледна, не може да няма ценни антикварни неща, аз познавам един антиктвар от Пловдив, там повече дават, хората си правят стаи в битов стил, добре вървят там такива работи, да не говорим за туристите. Като натоваря един багажник, като гледам, може и повече да излезе, ще демонтираме седалките или направо да помоля баджанака с камиона. Ето, сума ти нещо ще се открие тук — един свещник, малко повреден, тук свещи не знам как ще се сложат, обаче така, за декорация става, я виж — картина с маслени бои — оригинална, някой някога я подарил на нашите, колега, сам я рисувал. И не е лоша — макове. Като ѝ сложим една подходяща рамка и едно десет — петнайсет бона можем да ѝ вземем. Оригинал! Дървено трикрако столче — ей, това столче сам съм го правил като дете — в час по трудово обучение. И това гобленче — не е кой знае какво, обаче — колкото дадат, няма да се пазарим, игленик — чехълче, счупено, за съжаление. Не бях особено сръчен по трудово, за съжаление, баба ми ми помагаше. И майка ми! Голям майтап, това гобленче, с цветята, трябваше да ѝ го подарявам за осми март, тя сама си го е бродирала през нощта, докато съм спял, после уж много я изненадвам! Резби на линолеум — това не става, това са детски работи, да се чудиш кой ги е прибирал, свидетелства разни, това само майка ми го е напъхала тука, няма кой друг да е, да я питах за какво ѝ са. Ето тези карета тя ги бродира навремето, като бяха много модерни, още тогава ги разпределяше на децата, кое на кого е, това съм си го избрал, половин година го е работила, защото моделът е бил объркан — сиво, бяло, на

зигзаг, много хубаво. Него няма да го продавам... евтино. Ще му сложа цена, каквато подобава — хандарбайт! Дали да не го шитна на някой германец по Черноморието, на Дюни, на Елените. За дойче марки — те ценят такива работи, по-дълбочко се бъркат. Това какво е? Клавири — от едно време, когато исках да ставам музикант — направо бях маняк ноти да купувам, като имам нотите, все едно музиката притежавах. Гледай сега къде съм ги заврял, вместо да им взема парите — както са скъпи сега нотите... Че то тук има истински ценности — ето „Аида“, издание Рикорди, воден печат на книжарницата — 1900 година. Че Верди е бил още жив по онова време! Библиографична рядкост — сума ти пари ще взема за нея! Пучини, Белини, Масне, това какво е — без корица — за пиано, Черни трябва да е — за някоя детска школа! Ами че всичко това е пари, а аз съм го затворил тука да го ядат мишките. Това да не е... Хайде бе, аз го мислех за изгубен — стария грамофон на дядо ми! Довоенен, немски, Куче марка — „Хиз мастърс войс“! Е това е съкровище! Ама тука — не, какво ти разбират тука, ще го дам на Жоро да го продаде в Германия, там най-много ги ценят — автентична техника — два до три бона — дойчмарк! Дано работи, я да видим. Пружината е здрава. И плочи има — о-хоо: Лаура, Марина, Куку-валс, Ре фа си, Щастие в планината... Я да пуснем нещо. *(навива грамофона, пуска една плоча, започва да танцува с въображаема партньорка)* Ето така, камината, музиката, тангото, устните, чик ту чик... Хоп! А сега насам! Госпожице, та що ли ми остана... Хоп! Неотразима работа, истинско съкровище! *(плочата започва да повтаря)* Да, иглички трябва да се намерят, тези са малко ръждясали, комплект трябва да продаваме, така цената ще е по-добра, *(изключва грамофона, внимателно вдига плочата)* Внимателно, внимателно, тези старите плочи са много чупливи, само като ги хванеш и се разпадат. От само себе си, старинна работа, нежно трябва, внимателно! А това? Не, не мога да повярвам! И това се е запазило? И даже не е ръждясало — че то е на повече от шейсет години — и сигурно работи? Е, това се казва шестица от тотото: киномашината на вуйчо ми, домашна, ръчна, довоенна. Ако не взема три бона за нея, тя си ми е наследство! Я да я пробвам, ето и филми има. *(зарежда машината, завърта ръчката, отива на мястото, където се предполага да е екранът и играе онова, което разказва)* Това съм аз. На шест годинки — играя със сестра си на топка. Тук вдигам братчето от кошчето. Пак съм аз — пътуваме с

лодка. Тука берем цветя — късаме ги с корените. Къси панталонки, потникът отвънка, на врата ми е закачен ключ. Тук подстригвам мечо. Първи учебен ден — ходим като Чарли Чаплин — камерата не е била наред. Тук показвам колко голям ще стана — на две години съм. Училищна манифестация. Морето. Имаме гости. Празник в детската градина — танцуваме танц на снежинките. Снежен човек в двора — картината подскача, механизмът на камерата нещо... Я стига толкова да не я разваля, че не мога да я продам после! Истинско съкровище — антикварна ценност, носталгията по предвоенните години, една от първите — за домашно ползване — в Германия, само там! Ето още! Още филми — първа любов, първа целувка и тем подобни — младежка романтика. Комплект с филмите, по-скъпо ще й взема, немецът няма начин да не клъвне. Ето и фотоапарата, стар — с мях. *(поставя го на статива, застава пред него, играе снимащ се)* Моля усмихнете се, гледайте насам, ей оттук ще изскочи пиленце! Хоп! Готово! Ох какво пиленце ще изскочи от този апарат — и него там, и той е немски, там могат да ценят. И всичкото *(показва сандъка)* тук! С малко разум ще вложим всичко в някакво лукративно начинание — антикварен магазин да отворя — не си струва, от такива работи печалба невинаги е гарантирана, виж верига магазини или хотелчета, отначало нисички, после по-височки. И допълнителна дъщерна фирмичка за препродажба на западни автомобили, втора ръка. Парите не трябва да стоят, трябва веднага да се пуснат в обращение, за да не свършват, ами да се възпроизвеждат — да се размножават като хлебарки. Или да взема няколко бензиностанции да направя, а? Ти повече знаеш от мен, да ме посъветваш, а? Че то и богат да си не е лесно, тежка е царската корона! Хотели май е по-изгодно, ние сме туристическа страна. Моля? Питам те, защото си по-умен от мен, за акъл, съдружник да те направя, а? От мене парите, от тебе акъла. Ама като те пита човек, не се обаждаш. Е, много ти здраве, като се сърдиш, сърдиш се, какво да правим! Чакай, чакай, ти да не би... Не-е, това е старо семейно имущество, наследство. Стара семейна традиция. Нямам право да го подарявам току-така, той, прадядото от залька си го е събирал за нас, потомците, да го намерим един ден, да го благословим и да заживеем като хората. Най-после. Монетите не представляват националноисторическа ценност, намерени са от мен на моя територия... В управителния съвет, Джордж, една от фабриките

ми стачкува, няма как, ще закъснея за приема в испанското посолство... На тринайсет, моля — пет хиляди долара! (*имитира крупие*) Тресан, юнпер, нуар. Моля? Триста и двайсет хиляди, нали? Е, какво да се прави, понякога и аз залагам малки суми... Разбира се, разбира се, омарите в пиемонтски сос, бургундското, както винаги от преди четиринайсета, тогава хората още умееха да правят вино, войните объркаха традициите. Задръжте рестото, ама разбира се, купете си там нещо за спомен, червило или видеомагнетофон, аз ли да ви уча. О не, повече нищо не искам, ако знаете какви жени ме чакат и за какви играчки... да не смуцавам невинността Ви, ах, да, щях да забравя — и една люта чушка, ако обичате, българска, както обикновено, (*сяда на сцената, изтощен от разиграванията, закрил лице в шепи, известно време мълчи, после бавно изправя лицето си, шепнешком*) Всичко, нали? Разбира се. Не чувам гласа ти... Ама ти, да не би наистина да повярва! Тя публиката не може да повярва, че ти ли! Ако искаш да знаеш целия този спектакъл ти го разиграх за отмъщение. Защото ме обиждаш. С подобни „изкушения“. Смяташ, че един сандък сребро ще ме заслепи толкова, та да не чувам гласа ти? Не, не... Виж ако бях по-млад, ако бях още пълен с амбиции, надежди още ако имах, може би щях да се колебая, да се двоумя, не знам какво щях да избира в крайна сметка... Че аз ти дадох неща, които са истински мои, този сандък никога не е бил мой, какво общо имам аз с него. След като тръгнах?

ГЛАСЪТ: Тръгна. Защото си стар, без амбиции и без надежди? Така ли излезе? От отчаяние? Не е ли най-силната амбиция — да отхвърлиш другите амбиции? Отчаяният тръгва ли да търси? Или остарелият?

ЧОВЕКЪТ: Интересно, шкафът продължава да бъде тежък. Непоклатим. Толкова нещо излезе, че е почти празен... Може би най-тежкото е тука в чекмеджетата, не бях ги забелязал досега, (*тежко измъква едно чекмедже, отстъпва назад*)

ГЛАСЪТ: Какво виждаш сега?

ЧОВЕКЪТ: Хора, хора, много хора, лица, гласове и гласове. И гласове. И хора. И лица. Не ги познавам. Но звучат някак близки. Упоително забравени. И очи. Много очи. Надвесени над мен. Очите на майка ми? Но сини. Много сини. Бавно изгрява в недрата им светлина. Приижда, силна и синя. И ме залива! Морето! Морето! И рибите,

отчаяно издигнати към светлото присъствие. И танца на делфините, изтеглени към вечното от сребърната струна на гларусови писъци. И сън. За гмуркане. В дълбокото. В дълбокото. Превръщане. Обратно в риба. И перките, израснали от пръстите, хрилете ми, косите в миг отхвърлили, на пяната положили. И люспите, ритмично от сърцето ми подреждани. В небрежната стихия се разтваряме, безмълвие се свира между клетките. И синева, и синева, и синьото, безмълвното, небрежното, безбрежното безропотно издига ни към блясъка, взривява ни високо над лазурите, запраща ни в синята неистовост и ни преобразява. В съзвездия. И в сияещи пращинки върху крилото на пеперудата, изпълнена до болка с полет — меката светлина на клоните, разцъфналият клон. Напевна приказка с очите на баба ми... Слънцето, което трепти, приижда, залива ме, огнено, ослепително, ярко трепти ключето на врата ми, люлее ритъма на моето присъствие. Трябва да протегна ръката си и да го откъсна... Ето я, дръжте я, тя го е взела! Откраднала! Ама не, аз ѝ го подарих, не знаех! Чакай! Не се увличай в кънтежа на отминаващите стъпки. На върха, в блясък. Към който се изкачвам, с лакти, нокти, зъби, за да открия там... блестяща бирена бутилка. Бутилката се смее. И хората се смеят, много хора, лица, лица, гласове, гласове, гласове, шепнещи, крещящи, пеещи, се сплитат и кънтят, направили от мрежата си купол. Тихи дълги пръсти ми обличат пуловер. Тихи дълги пръсти като газели се гонят през клавишите. Тихи дълги пръсти скитат по лицето ми, обгръщат ме и стенат, гласове, гласове, всичко се слива и ме залива музиката тиха, потъвам, и потъвам, и потъвам. И весело откривам като накит на дъното, надолу, забавна принадлежност, съпричастност към световите на животните и птиците, там долу в мен се будят динозаври, галактики отново се събират и взрив ги разпилява пак и аз съм там, в красивото присъствие, на атома в недрата — негова материя. Светът е млад и нов. И гмурнат в хаоса, аз търся светлина... И много още... И много повече, неща, които не мога да разкажа, защото съм забравил думите, с които назовавах... Толкова много неща... И още повече...

ГЛАСЪТ: Знам, че е много, не се бой и все пак е само малка част, онова, което донякъде можеш да си представиш.

ЧОВЕКЪТ: Липсват ми понятия.

ГЛАСЪТ: Не са ти нужни. Какво ще ги правиш, изправен пред бездната? Ще имаш ли сили да останеш тук, вкопчен за нещата на

примитивната си логика и да спасиш поне отломките ѝ? Няма ли тогава нищожната прашинка, която гордо наричаш своя личност, да се разбие в мощните вълни на този океан и как ще се познаеш после, как ще се намериш, за да се събереш отново? Не се бой, нали ти казах, вземам всичко.

ЧОВЕКЪТ: Жалко само за ключа, ключът ми се мярна някъде, проблесна на слънцето. Е, да не губим време. Да отворим последното чекмедже. Здравно е заключено, не помръдва, какво ти заключено, ключалка не се вижда, може да се е изметнало от влагата, макар че тука влага няма, тука е сухо. Или много е натъпкано, та запъва. Както и да е, трябва да се отвори.

ГЛАСЪТ: Трябва.

ЧОВЕКЪТ: Няма начин. И през това трябва да се премине. *(бавно успява с големи усилия да отвори чекмеджето, иска веднага да го затвори, не успява, имаме чувството, че нещо, излизащо от чекмеджето го тласва назад)* Мрак! Непоносим, непрогледен, задушаваш, смазващ! Мрак! Толкова много мрак се изсипва от чекмеджето. Не подозирах, че може да има толкова много мрак, такава страшна тъмнина. Тежка. Извира все повече и повече, непрогледна и лепкава, бездънен е нейният извор. Разумът спи, дълбок е сънят му, непробуден сън, зловещ! Страх ме е. Страх ме е, не искам да пристъпвам. Не трябваше да го отварям, това ли е кутията на Пандора? Какво ли увива този мрак, страх ме е!

ГЛАСЪТ: Какво виждаш сега?

ЧОВЕКЪТ: Зъбите му бляскат в тъмното! Страшно! Бляскави бели зъби! Остри и разкъсващи! Червеният език, целият в кръв, кръв се стича между зъбите! Остри и разкъсващи! Това е вълкът! Това е лошият сив вълк, който идва да ме изяде, защото не съм си изял попарката и не искам да си легна. Идва да ме изяде и е много гладен! Ще ме разкъса, страх ме е! Страх ме е! Ослепях, очите ми се изпаряват, лежа и не мога да помръдна, сковават се ръцете ми, не ги чувствам, не зная имам ли още крака. Новото, по-голямото, зловещото слънце изгръ над морето, изпепелен усещам водата — как се издига нагоре, устремява бляскавия си стълб високо, до зенита, рибите, зашеметени от полета, оголеното сухо дъно се разгражда до огъня на вряща стъклена повърхност, начупените отражения на развалините, пясъчен замък, който вятърът разпилява, невидим и неумолим, безшумен и

упорит, обездвижен и присъстващ. Точно до мен, точно под моя балкон в голяма бомбена яма се е приютил малък духов оркестър. Музикантите, в черни официални костюми съсредоточено свирят тиха погребална музика. Гигантската вълна, погълнала небето, бучи, реве с всичката сила на внезапно завърналия се звук и залива, залива, залива потъващия бряг, срутващия се пясъчен град, който някога наричах вълшебен и, о щастие, смъртта е близо, ласкавият ѝ дъх ме облъхва, няма още дълго да облажавам умрелите в първия миг. Вълната ме достига и запокитва в някакви стърчащи арматурни железа паметта ми, измива като пясък волята на поредното събуждане. Ето, сега е тихо и някак спокойно. Изключително спокойствие. И градината, толкова слънчева, като райска градина, цялата в капки от роса, цялата в празнично тъмнозелено, огромни парашути от гигантските дървета разпръскват семена, семената потъват в меката пръст, странни растения издигат зелени стъбла като змии и на върховете им се образуват огромни пъпки, пъпките се разтварят и бледи бели... бледи бели... Страх ме е! Пристъпват. По въздуха, бавно, съдбовно, непреодолимо. Прозрачни. И голи. Към мен. От всички страни. Трябва да избягам. Стъпките им — като приближаващи камбани! Небето се променя — оранжево, синьо, жълто, зелено, червено. Червено. Червено. Кърваво. Големи червени капки небе се плъзват по листата, земята разтваря жадната си паст, за да ги изпие, разпуква се и ме повлича надолу. Надолу! Ето пътеката, ето — нататък, ето гарата, чака ме влакът. Стихнал в мрака, вагонът ме чака. Ето влакът — за Никъде. Тегли ме, дърпа ме — стреме стремително — звънко повлича ме. Там. Там, където ме няма. Призивно вика ме. Свирка ми, смига ми. Влакът. За никъде. Много пуста, много тиха алея. Трябва да вървя, трябва да вървя и да чета, трябва да вървя и да чета имената. Издълбаните имена. Сгърчени, сухи, обезглавени, окървавени, разкъсани. Всеки ден, всеки час, всяка секунда! Глад, граната, взривове, болест... Господи, твоите деца! Към небето ридаещи длани! Много тиха алея. И пуста. Трябва да вървя и да чета имената, издълбани по камъните! И ме е страх... Вземи го, моля те, вземи го... Не мога! Ако погледна нагоре — зъбите. На звяра. Тиха, много тиха алея. Трябва да вървя. И да чета. Имената, издялани в камъка. Разкривено, сгърчено. Надраскано от детска ръка — с тебешир. Тук са всички. Почиват дедите ми. Имена, за които сме вкопчени! Напояват сълзите ми камъка — ето майка ми, ето баща ми.

Не, ридания страшни задавят ме! И дечицата, милите... *(задушава се от ридания)* Не, не трябва! Не искам! Не може... Не чувам гласа ти! Не чувам гласа ти! Тук съм сам. И е страшно, че съм. Страх ме е, страх ме е! Да вървя, а краката ми тежат. Трябва да премина, трябва непременно да изляза от тук. Трябва непременно да премина. През нашата нелепа смъртност, през бездънната ефимерност. На тези, които обичаме. Непознати имена. Любимите непознати имена на моите внуци. И любимите непознати имена на техните внуци. Трябва да чета, *(внезапно)* Нещо много важно, пропуснах нещо много важно... Най-важното! *(тича)* Имена, имена! Всичките безсилни, всичките смъртни! Непоносимо е! Но трябва да чета, трябва непременно да го намеря... Ето, алеята свърши! И безкрайното свършва някъде. Ето тук! Това е моето име. Това е моят гроб. Тук лежа, тук почивам аз... *(постепенно се успокоява, бавно)* Тук почивам аз. Точно така. Почивам. Сега почивам. Сега съм спокоен. Щом и аз съм толкова прекрасно смъртен. Като всички. Значи всички сме заедно. Сега съм спокоен. Сега съм щастлив. Всички отново заедно. Просветлява. Сега съм свободен. Тъмнината изпълзя като отровна змия от чекмеджето и потъна в бездната. Няма смърт. Смърт не съществува.

ГЛАСЪТ: Взех всичко.

ЧОВЕКЪТ: Да, всичко. Сега съм свободен. Ето я вратата. Шкафът отстъпи пред това пътуване, колко празно стана наоколо. Ето вратата. Ето го и ключа — стои си в ключалката и ме чака — да стигна до него. Още малко ще постоя. Още малко. Тази кълтяща тишина — искам да я изпия до дъно. Преди да тръгна. Ето. Сега съм готов. *(отключва вратата, разтваря я, заедно с нея се разтваря цялата задна завеса и разкрива пред нас светъл безкраен път)* Ето я светлината! И мога да тръгна. Мога да тръгна! Идвам! *(тръгва бавно по пътя)*

ГЛАСЪТ: Да, ти извърши своето пътуване. Добър ден.

28.09.1995, Аннаберг-Буххолц

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.